

emcdda.europa.eu

SANTRAUKA – PASIRINKTA TEMA
Kelių narkotikų vartojimas: vartojimo būdai ir atsakas į šią problemą

Europos narkotikų ir narkomanijos stebėsenos centras
2009 m. metinė ataskaita „Narkotikų problema Europoje“
Neskelbti iki 2009 11 05 10 val. Vidurio Europos laiku

Įžanga

Šioje „Pasirinktoje temoje“ apžvelgiamas kelių skirtingų teisėtų ir neteisėtų narkotikų vartojimas vienu metu arba nuoseklus kelių narkotikų vartojimas tarp paauglių, jaunų suaugusiųjų ir probleminių narkotikų vartotojų¹. Siekiant įvardinti įvairias šio plačiai paplitusio narkotikų vartojimo būdo formas ir pasekmes, šioje pasirinktoje temoje analizuojami mokyklų ir bendrųjų gyventojų apklausų duomenys. Taip pat nagrinėjami duomenys apie besigydančiuosius nuo narkotikų priklausomybės bei duomenys apie mirtis, kurioms įtakos turėjo narkotikų vartojimas. Atsižvelgiant į mokslinę literatūrą, apžvelgiami atsakomosios kovos su kelių narkotikų vartojimu Europoje būdai, siekiant nustatyti veiksmingiausias intervencines priemones.

Kelių narkotikų vartojimas tarp paauglių, jaunų suaugusiųjų ir probleminių narkotikų vartotojų

Keli narkotikai vienu metu gali būti vartojami dėl kelių priežasčių, ir toks narkotikų vartojimas gali būti siejamas su skirtingais elgesio modeliais. Narkotikai gali būti sumaišomi siekiant maksimaliai padidinti psichoaktyvųjį poveikį. Antroji medžiaga gali būti vartojama siekiant neutralizuoti neigiamą narkotiko poveikį. Kelių narkotikų vartojimas taip pat parodo narkotikų prieinamumą ir tai, kaip narkotikai vartojami tam tikroje aplinkoje ar situacijoje.

- Iš 22 Europos šalių gautais 2003 m. įgyvendinto alkoholio ir kitų narkotikų tyrimo projekto Europos mokyklose duomenimis, daugiau kaip 20 % 15–16 metų moksleivių teigė per praėjusį mėnesį vartoję alkoholio ir rūkė. Dar 6 % moksleivių vartojo kanapių kartu su alkoholiu ir (arba) cigaretėmis, o 1 % moksleivių vartojo šios grupės medžiagas kartu su kitu neteisėtu narkotiku (ekstaziu, kokainu, amfetaminais, LSD ar heroinu).
- Kanapių vartotojai daug dažniau nei kiti 15–16 metų moksleiviai vartojo kitus neteisėtus narkotikus. Tai ypač pasakytina apie šalis, kuriose narkotikų vartojimas yra mažai paplitęs. Šiose šalyse kanapių vartojimas buvo susijęs su tėvų kontrolės stoka ir pamokų praleidinėjimu.
- Duomenys apie narkotikų vartojimą tarp jaunų suaugusiųjų (15–34 metų) devyniose šalyse parodė, kad dažnai ar labai dažnai alkoholį vartojantys asmenys per praėjusius metus buvo nuo 2 iki 6 kartų labiau linkę vartoti kanapes ir nuo 2 iki 9 kartų daugiau vartojo kokaino nei kiti gyventojai.
- Bendrosios gyventojų apklausos patvirtina, kad narkotikų vartojimas susijęs su tam tikru gyvenimo būdu, o tikslinių grupių tyrimais nustatyta, kad narkotikai palyginti plačiai vartojami aktyvaus naktinio gyvenimo vietose. Daugelyje Europos šalių susidariusi galimų kelių narkotikų vartotojų kritinė masė, jie nuolat didelėmis grupėmis renkasi įvairiose aktyvaus naktinio gyvenimo vietose.

⁽¹⁾ EMCDDA probleminių narkotikų vartojimą apibrėžia kaip intraveninių narkotikų vartojimą arba ilgalaikį ir (arba) nuolatinį opioidų, kokaino ir (arba) amfetaminų vartojimą.

- Atsižvelgiant į pacientų, kurie pradėjo gydytis nuo priklausomybės narkotikams, ypatumus, galima daryti išvadas apie kitų probleminių narkotikų vartotojų charakteristikas ir narkotikų vartojimo tendencijas. Duomenų apie daugiau kaip 260 000 pacientų iš 14 Europos šalių, 2006 m. pradėjusių gydytis nuo narkotikų priklausomybės, analizė parodė, kad daugiau kaip pusė jų turėjo problemų, susijusių su bent dviejų narkotikų vartojimu. Kitomis aplinkybėmis atlikti tyrimai patvirtina, kad kelių narkotikų vartojimas yra labai paplitęs tarp probleminių narkotikų vartotojų.
- Gydytis pradėjusius kelių narkotikų vartotojus pagal vartojimo ypatumus galima suskirstyti į tris pagrindines grupes: vienu metu vartojančiuosius heroiną ir kokainą (įskaitant kreką), sykiu vartojančius kokainą su kanapėmis arba alkoholiu ir vienu metu vartojančius kanapes ir alkoholį. Pirmoji grupė yra didžiausia, ji apima visuomenės paribyje esančius heroino vartotojus, kurie vartoja ir kitas medžiagas. Antrosios grupės vartotojai gydytis priklausomybę nuo narkotikų dažnai pradeda patekę į baudžiamojo teisingumo sistemą arba dėl socialinio ir šeimos tinklo daromos įtakos. Daugiausia tai yra vyrai ir socialiai integruoti asmenys. Trečiosios grupės nariai – kanapių ir alkoholio vartotojai – yra jaunesni, dažnai su savo šeima gyvenantys ir socialiai integruoti asmenys.
- Daugumą narkotikų sukeltų mirčių, apie kurias pranešama Europoje, lemia opioidų, daugiausia heroino, vartojimas. Daugeliu atvejų mirtį lemia daugiau kaip viena medžiaga. Atsižvelgiant į tai galima daryti išvadą, kad narkotikų vartotojai dažnai svaiginasi keliais narkotikais, be to, tai patvirtina, kad perdozavimo ir nepageidaujamo poveikio rizika yra didesnė, kai kartu vartojamos kelios medžiagos. Nuolatinis kelių medžiagų vartojimas gali lemti ilgalaikę žalą įvairioms organų sistemoms, o labai dažnai vartojamas alkoholis sunkina lėtinės virusinės kepenų infekcijos, kuria užsikrečiama vartojant intraveninius narkotikus, sukeltos kepenų ligos būklę. Su kokaino vartojimu susijęs miokardo infarktas siejamas ir su tabako gaminių vartojimu.

Atsakomosios kovos su kelių narkotikų vartojimu priemonės

- Alkoholį vartoja beveik visi keliais narkotikais piktnaudžiaujantys asmenys. Paprastai alkoholis yra pirmoji jaunimo vartojama stiprų poveikį turinti ir smarkiai psichiką veikianti psichoaktyvioji medžiaga.. Kadangi alkoholis yra lengvai prieinama, tai yra dažniausiai kartu su keliomis kitomis medžiagomis vartojama psichoaktyvioji medžiaga tarp jaunų suaugusiųjų, ypač poilsio ir pasilinksminimo vietose, taip pat ir tarp intensyviai narkotikus vartojančių, nuo narkotikų priklausomų ar sveikstančių narkotikų vartotojų. Šios ataskaitos rezultatai rodo, kad būtina imtis daugiau intervencinių priemonių, kuriomis būtų kovojama su alkoholiu ir jo vartojimu bei rinka, ir socialinių normų lygmenimis.
- Tabako ir alkoholio kontrolės politikos strategijos, taikomos rinkos aplinkai, pvz., kainodara ir pardavimo bei vartojimo apribojimai, turi įtakos šių medžiagų vartojimui ir su juo siejamam poveikiui sveikatai. Mokyklose ir šalia jų įgyvendinamos politikos strategijos gali užkirsti kelią teisėtų ir neteisėtų medžiagų vartojimui, sumažinti jo mastą arba jį pristabdyti, ir tokios strategijos įgyvendinamos daugumoje valstybių narių.
- Tose šalyse, kuriose narkotikų vartojimas yra plačiau paplitęs, didesnė visų sveikatos problemų dalis atsiranda dėl socialiai integruotų medžiagų vartotojų, o ne dėl mažesnių pažeidžiamų narkotikų vartotojų grupių. Tai vadinama „prevencijos paradoksu“, kuris turi įtakos prevencijos strategijoms.
- Kadangi kelių narkotikų vartojimas plačiai paplitęs poilsio ir pasilinksminimo vietose, pvz., klubuose, šventėse ar triukšminguose vakarėliuose, svarbu prevencines ir žalos mažinimo priemones įgyvendinti ir tokiose vietose. Dažniausiai naudojamos atsakomosios priemonės yra tikslinių grupių informacijos kampanijos. Nors įgyvendinama daug įvairių kitų intervencinių priemonių, būtina imtis daugiau atsakomųjų veiksmų, skirtų kovai su kelių narkotikų vartojimu aktyvaus naktinio gyvenimo vietose.

- Paprastai kelių narkotikų vartojimo tarp probleminių narkotikų vartotojų problema sprendžiama taikant tokias pat paslaugas ir naudojant tokias pat intervencines priemones, kaip ir sprendžiant su vieno narkotiko vartojimu susijusias problemas, įskaitant žalos mažinimą, psichosocialinį gydymą ir gydymą vaistais. Tačiau paskelbti tyrimai rodo teigiamus kelių narkotikų vartojimo pokyčius tarp gydomų pacientų, ypač tų, kuriems taikomas priklausomybės nuo opioidų gydymas pakaitalais. Nepaisant to, kova su kelių narkotikų vartojimu specialistams tebėra sudėtinga ir sunki užduotis.